

Litteratur

De svakes forsvar¹⁾

Af professor NILS CHRISTIE

Thomas Mathiesen: The defences of the weak. A sociological study of a norwegian correctional institution. Tavistock 1965, 259 s.

Et hovedkjennetegn ved de aller fleste fengselsopphold er at de representerer tap. Tap av tid, tap av kontakter, tap av anseelse. Men forfatteren av dette verk har intet tapt. Hans opphold har gitt ham kontakter, kunnskaper, og et verdifullt materiale. Jeg føler meg også overbevist om at det vil gi ham stor og velfortjent heder. Den bok han har skrevet som resultat av sine fengselsbesøk er et meget interessant arbeid. Deler av boken har allerede vakt internasjonal oppmerksomhet. Vi har fått et viktig bidrag til organisasjonssosiologien, til kriminologien og til fengselsforskningen. Bedømmelseskomiteen har ikke et øyeblikk vært i tvil om at avhandlingen fortjener å slippes fram til forsvar for den filosofiske doktorgrad. La dette være slått fast så hardt og så ettertrykkelig at inntrykket blir sittende tvers igjennom den kommende noe mer destruktive virksomhet.

Men la meg først få gi en kortfattet oversikt over studieobjektet: Ila sikringsanstalt er landets eneste spesialanstalt for såkalte sikringsfanger. Hovedmengden av de innsatte her vil først og fremst ha vært dømt til en eller annen form for vanlig straff for forbrytelse. Dessuten — og det er derfor de er kommet på Ila — har domstolen i tillegg til den vanlige straffen også gitt påtalemyndigheten rett til å anvende *sikringsmidler*. Denne bemyndigelsen kan bare gis når de psykiatrisk sakkyndige har uttalt at tiltalte har mangelfullt utviklede eller varig svekkede sjelsevner, og at det i tillegg er fare for gjentagelse av den straffbare handling. Sikring er ikke straff i lovens forstand, og Ila sikringsanstalt som Thomas Mathiesen har studert, skiller seg fra et vanlig fengsel på enkelte områder. Viktigst er kanskje at oppholdets lengde ikke er tidsbestemt, at løslatelse skjer etter råd fra anstalten, men avgjørelse fra Fengselsstyret, at behandlingspersonell er noe sterkere representert og også med noe mer makt enn i vanlige fengsler, og at de innsatte har noe større frihet innen anstalten enn det som f. eks. er tilfelle i Botsfengselet. Klientelet er ganske sterkt belastet — både med tidligere domsfellelser, og med personlige og sosiale handicaps. Halvparten av de innsatte hadde

¹⁾ Anmeldelsen gjengir i hovedtrekkene min opposisjon ved doktordisputas, desember 1965.

vært i anstalten minst en gang tidligere da Mathiesen kom dit, og en fjerdedel hadde vært på skolehjem. Bare 14 % var første-gangsdømte. Nesten ingen var gift, en stor majoritet hadde ikke styring på sitt konsum av alkohol og/eller narkotika.

Til denne anstalt kom Mathiesen. Det han — i hvert fall tilbake-skuende — *ventet* å finne, er beskrevet i kapitel 1. De to hoved-typer av tidligere fengselsforskning er her meget elegant sum-mert under slagordene „læringshypotesen“ og „den funksjonelle hypotese“. *Læringshypotesen* er vokst ut av Chicagoskolens miljøhypoteser og nådde sitt høydepunkt i Clemmers bok om fangelsessamfunnet. Fanger lærer av fanger, immuniseres mot påvirkninger fra det vanlige samfunns normer og verdier, og får i steden et sett av asosiale normer og verdier. Problemet blir imidlertid hvorfor disse får sin helt bestemte form og sitt be-stemte innhold. Her er det *funksjonalistene* kommer inn i bildet med sine påstander om at fangesamfunnets regler og adferd er et svar på de lidelser som fangetilværelsen fører med seg. Fange-ne er ikke bare bragt sammen av autoritetene, men søker også sammen i et solidarisk fangesamfunn som gjør det mulig å be-kjempe makthaverne.

Med denne kunnskapsmessige bakgrunn kom doktoranden til Ila sikringsanstalt. Han ventet å finne et solidarisk fangesam-funn, eller — hvis solidariteten hadde manglet — en oppløst og forsvarsløs fangepopulasjon. Han fant ikke solidaritet, men hel-ler ikke dens motstykke — det forsvarsløse fangesamfunn. Han fant derimot innsatte som førte en energisk kamp mot autorite-ten, ikke ved å forfekte andre normer enn disse, ikke ved å hen-vise til kriminelle verdier, ikke ved å markere forskjeller, men derimot ved å hevde normer og verdier de hadde *felles* med auto-ritetene. Den Ila-innsattes hovedforsvar er i følge Mathiesen en henvisning til at makthaverne selv ikke følger samfunnets ved-tatte normer fullt ut. Det er et forsvar basert på hvert enkelt individs fellesskap med samfunnets grundverdier, ikke på noen negasjon.

Denne type kontroll av autoritetene, en kontroll doktoranden har døpt „Individual censoriousness“ ser han på som et funk-sjonelt alternativ til fangesolidariteten. Det er en annen type ad-ferd som tilfredsstiller samme type behov som solidariteten til-fredsstiller. Det er belysning av forutsetningene for og konse-kvensene av denne hovedteknikk han — i følge en slags program-erklæring på s. 14 — vil ta opp som sitt hovedproblem.

I kapitlene 3. til 11. forfølger så forfatteren dette sitt tema. I kapitel 3. og 4. gir han en beskrivelse av sikringssystemet og av sikringsanstalten som gjør det klart at de innsatte faktisk har enkelte muligheter til å hevde at autoritetene ikke alltid selv føl-ger samfunnets spilleregler fullt ut. Sikringssystemet og Ila er

bygget opp på tildels motstridende verdier, og med forskjellige personellgrupper til å ivareta delverdiene. Bevoktning og indre orden blir først og fremst ivaretatt av betjenter og det doktoranden kaller „lay administrators“, mens behandlingsoppgaver først og fremst blir ivaretatt av prest, sosialarbeidere og psykiatere — eller „treatment experts“ som doktoranden gir disse som hederstitel. Antatte behandlingshensyn, og også det faktum at anstalten er nokså åpen, vil lett føre til at goder distribueres til de innsatte på basis av høyst individuelle kjennetegn. Ufarlige folk får mer permisjon og kortere opphold enn farlige, behandlingstrengende får samtale med overlegen istedenfor straffeselle. Men hele tiden vil det være et motpress fra dem som hevder at godene skal distribueres etter få og oversiktlige kjennetegn. Og her er vi ved et kjernepunkt i den innsattes forsvar. Som allerede Stanton Wheeler viste i sin foreløpige rapport fra en spørreskjemaundersøkelse fra 13 skandinaviske fengsler, så vil den innsatte gripe til den type forsvar som passer best i hans egen situasjon. Fanger i anstalter med dominerende vekt på *bevoktning* vil hevde at dette er i strid med grunnleggende og alment vedtatte verdier om at de skal forsøkes forandret, eventuelt helbredet, mens de er i fengsel. Innsatte fra noe mer *behandlingsorienterte* anstalter vil føre sitt forsvar på motsatt grunnlag. De vil hevde at individualiseringen skaper en rekke urettferdige forhold og strider mot andre like grunnleggende verdier. I Mathiesens språkbruk på s. 177: „In the institution with more stress on treatment than justice, the feeling of injustice in handling is greater. In the institution with more stress on justice than treatment, the feeling of not being helped by the institution is greater.“ Forsvaret mot autoritetene bygges opp i overensstemmelse med dette.

Det er meget å glede seg over i avhandlingen. Selv har jeg fått mest ut av kapitlene 4. til og med 9. I kapitel 4. får vi beskrevet noen av hovedvanskene ved å kombinere de to typer målsetninger innen en anstalt. Det oppstår vanskeligheter med å gi klare ordre, reglene virker tvetydige for de innsatte, og det oppstår også en viss inkongruens i oppfatningen av hvem som har mest makt i anstalten. Administrasjonen synes legene har mest, legene at administrasjonen har mest. Dette tema forfølges videre i kapitel 6., det hevdes at de innsatte oppfatter begge personellgruppene som mektige, mens ingen av dem egentlig oppfatter seg slik overfor de innsatte. Kapitel 7. „The disrupted society“ er også morsomt, selv om jeg synes det taper på at en god del av stoffet i kapitel 12. ikke er tatt med allerede her. Vi gis enkelte grunner for hvorfor Ila-samfunnet neppe kan være særlig solidarisk. Vi gis også et for meg overbevisende resonnement om hvorfor belønninger og straffer fra autoritetene formodentlig virker mer effektivt på

fangene i et ikke solidarisk fangesamfunn enn i et solidarisk. I kapitel 8. får vi så beskrevet en del typer rettferdighetsargumenter som de innsatte benytter mot personellet — særlig da mot behandlingspersonellet på Ila. Litt av dette stoffet — spesielt fra kapitel 6. om de indre maktforholdene — bør kunne ha umiddelbare praktiske konsekvenser. Adskillig av det har generell teoretisk interesse.

Men det er også mulig å rette adskillige innvendinger mot boken. Detaljer vil jeg la ligge. Målet må her som ellers i den vitenskapelige kritikk være å skille ut slagget så hurtig som mulig. For å sette inn med et sentralt angrep er det naturlig straks å gå til kap. 1. „The problem“ hvor bokens hovedproblemstilling presenteres med kursivert skrift på s. 14. Der står:

Censoriousness as functional alternative to peer solidarity constitutes the main problem to be discussed in this book.“ Og i avsnittene som leder opp til denne problemstilling synes da også forfatteren å se sitt „funn“ censoriousness som et *alternativ* til funn innen amerikansk fengselsforskning. Jeg mener her avgjort at forfatteren overdriver amerikansk litteraturs vekt på solidariteten blant fangene. Amerikanske forskere understreker at det finnes *normer* om solidaritet, men de viser da også fullt ut at disse normer ofte brytes i praksis: De fangetyper som f. eks. Sykes omtaler — „gorillaer“, „kjøpmenn“, etc., — fanger som har fått sine tilnavn nettopp fordi de bryter mot reglene, er illustrasjoner gode nok. Det skulle heller ikke undret meg om Sykes kunne ha vist at det i tillegg til solidaritetsnormene i hans amerikanske fengsel også fantes normer om at personellet både skulle yte rettferdighet og behandling. Men Sykes har ikke behandlet denne side av fangetilværelsen, og det taler Mathiesen til stor fordel at *han* ikke på samme måte har utelatt dette viktige punkt i sin fremstilling. Men han har presset det nye i sitt fund allt for langt. Det virker på meg som om forf. er falt for den meget lett forståelige fristelse å hevde at han har funnet noe *motsatt* av autoritetene, mens han faktisk har sagt noe i tillegg, — hvilket kunne vært mer enn tilstrekkelig.

Det virker også som om dette opposisjonelle forhold til amerikanske autoriteter har forledet forfatteren til å ta sin hovedproblemstilling mer som et postulat enn som det hovedproblem som skulle belyses i avhandlingen. Forfatteren gir atskillige begrunnelser for at fangesamfunnet på Ila ikke er solidarisk. Hans skarpsindige iakttagelser og resonnement er her av selvstendig betydning. Men med dette er meget lite sagt om hvorvidt og hvorfor fangens forsvar vil være et forsvar basert på Censoriousness. Censoriousness kan — eller kan ikke — stå i sammenheng med solidaritet. En spesifisering av når dette skjer — og ikke skjer — burde vært forfatterens hovedbidrag hvis han skulle ønske å

leve opp til sin egen programmerklæring. Han har vist oss *ett* eksempel på en organisasjon hvor solidaritet og Censoriousness ikke henger sammen, og i kapitel 12. antydet noen grunner for hvorfor det er slik på Ila. Men en effektiv belysning av hovedproblemstillingen har vi ikke fått.

I noen grad tror jeg dette skyldes at begrepet Censoriousness ikke anvendes med særlig raffinement. I kapitlene 8. og 9. innfører han to typer Censoriousness, den ene basert på en rettferdighetsmodell, den annen på en effektivitetsmodell. I første tilfelle vil fangen klage over urettferdig behandling, i annen over ineffektiv behandling. Jeg tror personlig dette er en uheldig todeling, og mener forfatteren ville fått mer ut av en kontrast mellom en „rettferdighetsmodell“ som den ene dominerende mulighet og en „adferdsendringsmodell“ som den annen. Jeg mener også avgjort at underkategoriene i de to kapitlene ville tjent på å være mer direkte sammenliknbare, og også å ha vært noe mer abstrakte. Det kunne f. eks. kommet på tale å sammenlikne avgjørelser som tok få kjennetegn ved en fange i betraktning kontra slike som tok mange kjennetegn i betraktning, slike som holdt seg til spesifikke kontra diffuse kjennetegn, slike som så på fangenes fortjenester kontra deres behov, slike som så på fortid kontra fremtid, o. s. v. Og hva som er enda viktigere: Dette skillet mellom de to typer Censoriousness burde ikke bare innføres for så å glemmes igjen. Fra kapitel 10. og utover bruker forfatteren Censoriousness bare i betydningen „rettferdscensoriousness“. Jeg tror det kommer av at effektivitetskapitlet hans er blitt så lite vellykket. Men derved faller også mange av mulighetene for å spesifisere *når* Censoriousness vil opptre sammen med solidaritet, og når den ikke vil det, m. o. a.; vi er tilbake til min klage over at hovedproblemstillingen ikke er tilstrekkelig belyst.

Istedenfor et postulat om Censoriousness som funksjonelt alternativ til solidaritet, mener jeg forfatteren kunne hatt materiale til å belyse hvilke typer Censoriousness som formodentlig ville opptre sammen med solidaritet. La meg våge meg på en illustrasjon av mitt eget poeng ved *Tabell 1*. Det som kunne vært gjort, var å gi grunner for at tilfellene 1 og 4 formodentlig ville være hyppigst forekommende i en insitusjon hvor bevoktning er viktig. Mathiesen gir faktisk selv en god del eksempler, eller antydninger av eksempler, på at rettferdighetsmodellen vil virke

Tabell 1. Solidaritet og Censoriousness i en organisasjon.

	Censoriousness		Ikke Censoriousness
	Rettferdig- hetsmodell	Adferdsendrings- modell	
Solidaritet	1	2	
Ikke solidaritet	3	4	

gunstig på solidaritetsmulighetene i anstalten, mens derimot adferdsendringsbestrebelse i en bevoktningsinstitusjon formodentlig vil virke oppløsende på solidariteten. Men poenget bringes ikke til overflaten, ikke engang i kapitel 10. hvor det burde komme, og tas ikke hensyn til i kapitel 12. hvor konklusjonene på basis av andre faktorer nærmest går i motsatt retning av dem man ville ventet etter kapitel 10. Det manglende skillet svekker også kapitel 11. hvor effektiviteten av fangenes forsvar tas opp til diskusjon. Hovedhypotesen her er at administrasjonen (direktør, overbetjent etc.) er mer påvirkelige av Censoriousness enn behandlerne i anstalten. Mer rimelig hadde det vel vært å hevde at administrasjonen var mer påvirkelig av rettferdighetsargumenter, mens behandlerne var påvirkelige av argumenter om at de ikke var gode som adferdsendrerere, og at de to grupper personell anvender forskjellige forsvarsteknikker overfor fangene.

Det kan rettes andre innvendinger. Terminologien er ikke bestandig like vellykket, særlig virker betegnelse „lay administrators“ og „treatment experts“ både unødig verdiladet og lite treffende. Typologien over betjentene kunne vært raffinert, og burde vært sett i sammenheng med Johan Galtungs analyse i „Fengselssamfunnet“. Dokumentasjonen kunne med fordel vært utvidet. Thomas Mathiesen har anvendt sosialantropologens metode i et moderne samfunn. Han har hovedsaklig basert seg på personlige observasjoner, samt enkelte spørsmål i et spørreskjema. Men sosialantropologi er ikke sosiologi uten metodekrav. Sosialantropologene arbeider ofte med kjennetegn — f. eks. slektskapsrelasjoner — som er så klare og hvor individene fordeler seg så entydig at det ikke faller naturlig å gi en tallmessig beskrivelse selv om det ligger mye telling bakom. Men det sosiologene beskjeftiger seg med i et moderne samfunn er sjelden av samme type. Vi kommer ikke fra kravet om både å finne frem til interessante kategorier, og å fylle dem med mengdeopplysninger. Hvor ofte brukes bestemte betegnelser, hvor ofte hender ting, hvor ofte hender de ikke?

Det kan rettes innvendinger. Selvfølgelig. Det er bare de grå, forsiktige pedanterier som intet kan innvendes mot, — annet end at de er grå, forsiktige pedanterier. Thomas Mathiesens bok er noe å arbeide med, slite i, bygge videre på. Den er av den typen hvor det aldri hersker tvil om forfatterens doktorkvalifikasjoner, og hvor kritikken blir utførlig fordi forfatteren har gjort kritikerens oppgave i aller høyeste grad meningsfylt.

Nils Christie.

Lewis Yablonsky: *The Violent Gang*. The Macmillan Company, New York 1962. 264 s.

I 1953 ble Lewis Yablonsky ansatt som leder for et prosjekt med sikte på å forebygge kriminalitet blant ungdom i slumstrøkene i Manhattan. I fire år var han leder av dette arbeidet, og "The Violent Gang" er basert på de erfaringer han gjorde i denne perioden.

"The Violent Gang" er — som tittelen sier — en beskrivelse og teoretisk analyse av ungdomsgjenger hvor voldsanvendelse overfor andre unge — særlig medlemmer av andre gjenger — er en sentral aktivitet. Det er den samme type gjeng som vi har fått stifte bekjentskap med i romantisert form gjennom filmen "West Side Story". I følge forordet i boken ble det samlet opplysninger om mer enn hundre slike forskjellige gjenger som fantes i strøket. Disse får man imidlertid ikke høre mer om — den første halvparten av boken hvor de empiriske data blir presentert er begrenset til å gjelde en eneste gjeng "The Balkans". Selv om denne begrensningen virker uforståelig, oppveies imidlertid skuffelsen over dette ved at Yablonsky gir en levende og innsiktsfull beskrivelse av "The Balkans". Og det er i første rekke denne beskrivelsen som gjør boken til en verdifull tilvekst til den foreliggende litteratur om kriminelle ungdomsgjenger.

Kontakten med "The Balkans" ble etablert etter at det hadde vært et gigantisk slagsmål i traktene rundt Columbia universitetet — en del av det området som ble omfattet av prosjektet. Ifølge avisene foregikk slagsmålet mellom to gjenger, hvorav "The Balkans" var den ene. Dette var imidlertid en gjeng som Yablonsky ikke hadde kjennskap til, og han ble interessert i å vite mer om den. Kort etter lyktes det ham også å komme i kontakt med Duke, lederen for gjengen og en rekke av medlemmene.

I løpet av det følgende året holdt Yablonsky en nær kontakt med "The Balkans", og det gikk snart opp for ham hvorfor han ikke tidligere hadde hørt om gjengen — før slagsmålet hadde de ikke hatt noe navn. Det var først da de satt på politistasjonen og ventet på å bli avhørt at de hadde bestemt seg for å kalle seg "The Balkans". Og på samme måte som navnet ble til ved en tilfeldighet, var også medlemskapet i gjengen bestemt av tilfeldigheter. I sin alminnelighet var det bare Duke og et par andre gutter som holdt sammen, men når de ble truet av gutter fra andre deler av New York kunne de mobilisere en rekke andre fra nabolaget. På det mest optimistiske regnet Duke og de andre med at gjengen bestod av flere hundre gutter — men i realiteten ville bare et lite fåtall av disse i det hele tatt være oppmerksomme på at det var snakk om en gjeng og at Duke var leder.

På samme måte som antallet medlemmer i "The Balkans" ble overvurdert, ble antallet medlemmer i rivaliserende gjenger overdimensjonert. Mens Duke forespeilte seg å være truet av en gjeng på flere hundre medlemmer, viste det seg at disse i realiteten bare besto av noen få andre. Men fordi ryktene om at det skulle finne sted en kamp

da og da mellom flere store gjenger spredde seg, strømmet nysgjerrige og kamplystne i hopetall til åstedet og ble implisert, slik at det likevel ble et slagsmål av dimensjoner.

I tråd med de retningslinjer som var fastsatt for det forebyggende arbeide forsøkte Yablonsky å aktivisere gjengen i mer positiv retning. Det ble arrangert idrettskonkurranser og danskvelder — men det viste seg snart at selv om oppslutningen var relativt god, så kom den i første rekke fra idrettsinteresserte og danselystne ungdommer. De som ikke var særlig gode i idrett eller til å danse — deriblant Duke selv — fortsatte å henge på gatchjørnene.

Et annet og mer effektivt mottrekk måtte derfor være å forhindre at kampene kom i stand. Og den mest effektive måte å gjøre dette på var å forhindre at ryktet om slike kamper oppstod og spredde seg. Ved å påvise at ryktene ikke var annet enn rykter — at det bare var noe som en hadde hørt av en annen som igjen hadde hørt det av en tredje — og ikke noen krigserklæring, døde ryktene bort av seg selv og kampene ble forhindret.

“The Balkans” er — etter Yablonskys oppfatning — et typisk eksempel på en kampfjeng. Det er en gjeng med en liten kjerne, men et meget diffust medlemsskap utover denne. Det er en uorganisert og ustrukturt samling av individer som likner like mye på en masse som på en egentlig gruppe i sosiologisk forstand. Fordi medlemsskapet i en slik gjeng ikke stiller noen krav eller forpliktelser til medlemmene, kan de rekrutteres selv blant ungdom som ellers ikke ville kunne innordne seg under det lederskap og de bestemmelser som finnes i en ordinær gruppedannelse. Og de kamper som finner sted mellom slike gjenger er ikke organiserte konflikter — de oppstår som en følge av rykter som sprer seg og som blir tatt alvorlig — ryktene får nærmest karakter av en “selffulfilling prophecy”.

Men Yablonsky nøyer seg ikke med å gi en beskrivelse av “The Balkans”, han vil også forklare hvorfor voldsanvendelse inntar en så sentral plass i disse gjengene. Og på dette området er det vanskeligere å følge ham. Mens han i den første delen gir en sosiologisk analyse av gjengen, går han i den teoretiske delen over til å anlegge mer psykologisk-psykiatrisk pregede synsmåter. Hans forklaring er at voldsanvendelse dominerer fordi medlemmene — og i særdeleshet kjernen — i gjengen består av psykopater, eller sosiopater som han kaller dem. Eller som han sier det i den eneste uthevede setningen i boken: „Det er karakteristisk for ham at han er ute av stand til å oppfatte den lidelse han kan påføre andre, fordi han ikke har evnen til å identifisere seg eller ha medfølelse med andre“ (s. 198). Noe materiale til å underbygge dette gir han ikke — det blir stående som en påstand uten tilknytning til det empiriske materialet. Behovet for denne påstanden ligger kanskje i en annen påstand som innleder boken — nemlig at: „drap for „moro skyld“ er i dag en kilde til alvorlig bekymring ikke bare i storbyene (elleve gjengdrap i New York sommeren

1958) men også i forstedene og småbyene" (s. 53). Og for å underbygge dette gir han i de første kapitler i boken en meget dramatisk beskrivelse av et slikt drap. At drap for moro skyld forutsetter psykiske avvik hos gjerningsmennene lyder plausibelt, men for Duke og hans kamerater er det vanskeligere å forstå behovet for denne merkelappen.

Til tross for dette inneholder også den teoretiske delen en del verdifulle synspunkter som gjør den vel verd å lese. Og som helhet inneholder boken synspunkter som utvilsomt vil få betydning for fremtidig kriminologi som en videreføring og delvis som et alternativ til de teorier som i dag dominerer.

Ragnar Hauge

NYUDKOMMEN LITTERATUR

- Actes. 4e Colloque de Recherche sur la Délinquance et la Criminalité. La Société de Criminologie du Quebec. Ottawa 1965. 557 s.*
- Anttila, Inkeri og Risto Jaakkola: Unrecorded Criminality in Finland. Helsinki 1966. 35 s.*
- Bellon, Richard: Anwendungsbereich und Wirksamkeit der bestimmten Jugendstrafe. Carl Heymanns Verlag. Köln 1966. 221 s.*
- Börjeson, Bengt: Om påföljdernes verkningar. Almqvist & Wiksell. Stockholm 1966. 259 s.*
- Conrad, John P.: Crime and its Correction. Int. Library of Criminology. Tavistock Publications. Great Britain 1965. 312 s.*
- Feldman, Wulff: Familierådgivning og klientbehandling. Munksgaard. Kbhvn. 1966. 324 s.*
- Kriminalstatistik 1964. Danmarks statistik. Det statistiske Departement, Kbhvn. 1966. 52 s.*
- Mathiesen, Thomas: The Defences of the Weak. A Sociological Study of a Norwegian Correctional Institution. Int. Library of Criminology, Tavistock Publication, Great Britain 1965.*
- Radzinowicz, Leon: Oú en est la Criminologie? Editions Cujas, Paris 1965. 235 s.*